

Remka Džemić

NASTANAK I ŠIRENJE MEZHEBA

SAŽETAK RADA

Razilaženje je počelo još od vremena Poslanika, a.s. Navode se mnogobrojne vjerodostojne predaje u kojima se opisuje da su ashabi imali različita mišljenja i zauzimali različite stavove u vezi s istim pitanjima, što Poslanik, a.s., kada bi saznao za to ne bi osuđivao. Brojčano povećavanje i širenje muslimanske zajednice i njezine države, započeto u vrijeme Muhammeda, s. a. w. s., nastavljeno je i intenzivirano u vremenu koje je slijedilo. Nakon smrti Muhammeda, a. s., došlo je do novih situacija, koje nisu bile za vrijeme nje-ga. Bilo je potrebno iznalaziti pravna rješenja, koja nisu smjela biti u koliziji sa Kur'anom i sunnetom Muhammeda, a. s. Ashabi su se koristili idžtihadom, ali naravno nakon Kur'ana i sunneta. Bilo je ashaba koji su se istaki po pitanju donošenja pravnih rješenja, a samim tim nastaju i klice mezheba. Također, to se nastavlja i u vrijeme tab'ina, a početkom drugog stoljeća po hidžri, pa sve do polovine četvrtog stoljeća, jeste period nastanka pravnih škola, odnosno dolazi do formiranja mezheba. Iz ovog perioda neki mezhebi su sačuvani i postal su slijeđeni, dok su neki iščezli. Glavni razlozi nastanka mezheba je širenje islamske države izvan granica Arabije, kao i veliki prelazak na islam. Širenje mezheba uglavnom je bilo zastupljeno u mjestima gdje su spomenuti imami najviše djelovali. Također, utjecaj vlasti, itekeko, je doprinio širenje nekih mezheba. Rješenja nije mogao davati svako, to su bili oni koji su dobro poznavali islamske znanosti, arapski jezik i poeziju. Pravници su živjeli u različitim mjestima, bili su im dostupni različiti hadisi, te su se i njihova rješenja razlikovala. I tako nastaju razlike među pravnim školama. Postojanje različitih metodologija u islamskom pravu ili ono što

mi obično nazivamo mezhebiga, nije nikakvo opterećenje niti limitirajući faktor. Naprotiv, to je blagodat koja omogućava primjenu šerijatskih načela uvijek i gdje god to ljudi željeli, nezavisno od prostora i vremena. Različitost metodologija nije značila i različitost ciljeva. Svi su oni imali jedan cilj – ostvarenje namjere Zakonodavca da uspostavi pravni poredak među ljudima po intencijama Objave.

ABSTRACT

Divergence began since the time of the Prophet (pbuh). I mentioned many credible sources which explained that the Companions had different opinions and taking different positions on the same issues, as the Prophet (pbuh) found out this and he didn't condemn it. Numerically increase and expansion of the Muslim community and its Member States, initiated at the time of Muhammad (pbuh), continued and intensified in the period that followed. After the death of Muhammad (pbuh), there was a new situation, which was not before. There were a need for a legal solutions, which are not supposed to be in conflict with the Qur'an and the Sunnah of Muhammad (pbuh). There were companions who have distinguished themselves in terms of the adoption of legal solutions, and thus formed the sprouts scholars. Also, it continued in time Predecessors, and in the beginning of the second century AH, to the half of the fourth century, is the period of the law schools, There appeared a formation of doctrines schools. From this period some schools preserved and become followed, while some disappeared. The main reason for developing doctrines was to spread Islamic state beyond the boundaries of Arabia, as well as because of the great conversion to Islam. Expanding schools was mainly represented in the places where we mentioned have the most active. Also, the influence of government, indeed, has contributed to the spread of some doctrines. Solutions could not give any, they were the ones who knew the Islamic sciences, Arabic language and poetry. Jurists have lived in different places, they were available to them various hadiths, then they put their solutions which differed. And that is how existed the different legal schools. The existence of a different methodology of Islamic law, or what we usually call doctrines (Mazhabs), is not a burden or a limiting factor. On the contrary, it is a blessing that allows the application of Sharia principles always and wherever people want, regardless of place and time. Diversity methodology is not meant and diversity goals. They all had one goal - the achievement of the legislature intended to establish a legal system among the people by the intentions disclosures.

Zahvala pripada Uzvišenom Allahu, dž.š., koji je darovao uputu čovjeku, podučio ga onim što ne zna, te ga učinio namjesnikom na zemlji. Salavat i selam Njegovom miljeniku, Muhammedu, a.s., i na sve one koji ga slijede do dana kijameta...

Čovjek, odlikovan svim vrlinama i manama, sam sebi na dunjaluku biva prijatelj ili neprijatelj. U pogledu kako doživi svoju misiju na zemlji, biva sretan ili nesretan. Allah je preko meleka Džibrila dostavio Muhammedu, a.s., Kur'an Časni, koji je uputa i svjetlo. Allah, dž.š., kaže: „Ovaj Kur'an vodi jedinom ispravnom putu, i vjernicima koji čine ispravna djela donosi radosnu vijest da ih čeka nagrada velika.“¹ Allah, dž.š., u Kur'anu spominje da nisu isti oni koji znaju i oni koji ne znaju. Neznanje je čovjekov najveći neprijatelj. Iz neznanja čovjek ponekad luta, pa sebe i druge dovodi do teškog stanja. Konkretno, tema o mezhebima je nepoznanica, iako se poimenično često spominje. Zavisno od pravilnog znanja, insan se, ili divi toj blagodati, ili je osuđuje. Nastanak pravnih škola je milost Allaha, dž. š., a da bi mogli osjetiti Allahovu, dž.š., milost, koja se ogleda u pravnim razilaženjima, neophodno je da se to pitanje pravilno prezentuje: prvo na odgojno-obrazovnim institucijama, a potom i u narodu. Pravna razilaženja u islamu su nužna posljedica koju su uzrokovali određeni faktori kao sto su: različite intelektualne sposobnosti, narav šerijatskih izvora te sama priroda arapskih jezika. Ko ih ne posmatra kao milost, neminovno griješi. Ako se posmatra u tom smjeru, tada će se lahko shvatiti da je nemoguće sve ljude okupiti i objediniti oko jednog mišljenja. Svaki pokušaj na tom planu je unaprijed osuđen na neuspjeh i može imati za posljedice samo još veća i opasnija razilaženja. Mnogobrojna i raznolika pravna mišljenja u islamskom pravu su samo plodovi jednog te istog drveta, Kur'ana i sunneta, a nikako različitog drveća kako to neki misle. Ona su kao apoteke u jednom gradu, sve što ih je više, sve je lakše doći do lijeka i po povoljnijoj cijeni ili su kao med koji je u različitim bojama, ali je svaki od cvijeća, sladak i ljekovit.²

ŠTA SU USTVARI MEZHEBI I KADA SU NASTALI

Mezheb, lingvistički znači put, a pravno-terminološki odnosi se na propise i rješenja mnogobrojnih pravnih događaja i problema. Lingvistički i terminološki mezheb ima zajedničko značenje u činjenici da je put (mezheb) linija života, a pravni propisi usmjeravaju i određuju njegov smjer. Mezhebi, kao pravne škole, nastali su da bi odgovorili na nužne potrebe muslimana koji su željeli spoznati propise svoje vjere i primjeniti ih u datim okolnostima. Nastanak takvih pravnih škola na temeljima idžtihada nametnula je prijeka potreba za rješavanjem bezbroj novonastalih problema na koje se odgovor i rješenje nije mogao eksplicitno naći u šerijatskim tekstovima sa kojima se raspolagalo. Razvoj pravnih znanosti usko je vezan i sa društve-

1 El-Isra, 9

2 Dr.Sulejman Topoljak, *Fihkska razilaženja, neminovnost ili opasnost*, Takvim, 2007. str.103.

nim razvojem mlade islamske nauke. Prostrani geografski prostori, koje je obuhvatila ova država, kao i otežane komunikacije između njenih međusobno udaljenih dijelova, učinili su da se kulturni centri dislociraju izvan Arabijskog poluotoka. Basra, Kufa, Bagdad, Sjeverna Afrika, Magreb Endelus, te istošni i sjeveroistočni prostori od Arabijskog poluotoka, postaju žarišta mnogih islamskih znanosti. Svi ti novi kulturni centri produkovali su nove autoritete u svim oblastima znanosti, pa tako i u pravu. Svi ovi centri, po prirodi uvjeta u kojim su djelovali, dali su svoju vlastitu metodologiju koja se često razlikovala od drugih. Različitost metodologija nije značila i različitost ciljeva. Svi su oni imali jedan cilj – ostvarenje namjere Zakonodavca da uspostavi pravni poredak među ljudima po intencijama Objave.³ Dakle, klice mezheba su počele još za vrijeme ashaba, zatim se javljaju i za vrijeme tab'ina, da bi kasnije doživjele svoj procvat. Većina mezheba nije opstala u praksi, od mezheba koji su i danas prisutni su:

1. Mezheb Imama Ebu Hanife,
2. Mezheb Imama Malika,
3. Mezheb Imama Šafije i,
4. Mezheb Imama Ahmeda b. Hanbela.

KRATKA BIOGRAFIJA IMAMA MEZHEBA MEZHEB IMAMA EBU HANIFE

Puno ime Ebu Hanife je En-Nu'man bin Sabit bin Zevti El-Farisi. Rođen je 80. godine po hidzri u Kufi, Iraku, u perzijanskoj porodici. Umro je, saglasili su se gotovo svi historičari, 150. godine u Bagdadu. Prozvan je Najvećim imamom. Živio je u vrijeme dva hilafeta: emejskog I abbasijskog. Njegov najpoznatiji učitelj je Hammad ibn Sulejman, čovjek koji je u dušu mladog Nu'mana usadio racionalistički način promišljanja u oblasti pravnih znanosti. Neki navode da je broj njegovih učitelja dosegao 4000. Gledano sa historijskog stanovišta, bio je u prilici da se susretne s nekim ashabima i tako zasluži epitet *tabi'ina*, koji predstavlja posebnu čast. Nakon smrti Ebu-Hanife Es-Safija je rekao: "Ljudi ovisе o Ebu-Hanifi u fikhu. Sufjan Es-Sevri je za njega rekao: "Ebu-Hanifa je bio najznaniji pravnik na zemlji u svom vremenu."

Učenici Ebu Hanife

Od njega su kasnije uzeli fikh mnogi, od kojih su neki uživali zavidno počastvovan status u državi. Kao što je Ebu-Jusuf i Muhammed Eš-Šejbani. Najzaslužniji za očuvanje i sistematizaciju metodologije hanefijskog mezheba jeste Ebu-Jusuf. Muhammed Eš-Šejbani također istaknuti učenik Ebu-Hanife, pripada mu velika zasluga za očuvanje Hanefijskog mezheb, posebno zbog zbirke knjiga *Zahiru-rivaje*.

3 Sušić, Mustafa, *Usulu-l-fikh*, Sarajevo, 1996, str. 10.

Metodologija imama Ebu-Hanife

1. Kur'an
2. sunnet
3. idzma
4. kijas i
5. istihsan

Ebu-Hanife je bio veoma oprezan u prihvatanju hadisa zbog toga što je u Iraku, u to vrijeme, bio centar raznih političkih frakcija i idejnih strujanja koja su se pokušala nametnuti putem lažnih hadisa.

Napisana djela Ebu Hanife

Njegova najpoznatije knjige su *El-Fikhul Ekber* - iz apologetike i *Musned* u hadisu. Nema zabilješki niti tragova da je imao vlastitu knjigu iz oblasti fikha.⁴

MEZHEB IMAMA MALIKA

Utemeljitelj ovog mezheba je Malik ibn Enes el-Asbehi. Rodjen je 93. god., po hidzri, u Medini gdje je i preselio 179. god. po hidzri. Sa Fikhom i njegovim finesama upoznao se preko učenih alima svoga doba. Nije se bavio hipotetičkim fikhom, za razliku od Ebu-Hanife. Bio je poznat učenjak, čak je nadmašio i svoje brojne učitelje još za njihova života. Malikijski mezheb se prvo proširio u Hidzazu, onda u Sjevernu Afriku, naročito u zemlje Magreba i Andalusa. Danas je malikijski mezheb raširen u Gornjem Egiptu, Sudanu i brojnim afričkim zemljama.⁵

Metodologija imama Malika

1. Kur'an
2. Sunnet
3. idzma
4. idzma medinske uleme
5. kijas
6. mišljenje ashaba Božijeg Poslanika
7. pomoćni izvori šerijata

Pomoćni izvori šerijata su: maslehatu-l-mursele, urf i adet, seddu-z-zera'i,

4 Štulanović, Muharem, *Uvod u šerijatsko pravo i njegovu metodologiju*, Zenica, 2002. Str.26.

5 Kurdić, Šefik, *Ebu Hanife u Hanefijskom mezhebu*, Zenica, 2001. str. 16.

istihsan i istisab. Imami Malikovo ime u usulu, nakon hadisa, najviše se veže za maslehatu-l-mursele kao šerijatski izvor jer se njime obilato koristio.

Sistematizacija: imami Malikovog naučnog nasljeđa

Napisao je knjigu *Muvetta'a* i time dao neprocjenljivi doprinos, ne samo hadiskoj, nego i šerijatsko- pravnoj znanosti. Druga knjiga jeste *El- Mudevvene* koju nije zapisao Imami Malik, nego njegovi učenici. Oni su zapisali ono što su čuli i zapamtili od svog učitelja. Najzaslužniji za prikupljanje *El-Mudevvene* bili su Abdullah Bin Veheb, Ibn Kasim el-Misiri i Seid et-Tenvehi.

Učenici imama Malika

Najpoznatiji njegovi učenici su *egipatska* grupa učenjaka, *sjevernoafrička* i *španska*.

Najpoznatiji iz egipatske grupe su:

1. Ebu-Abdullah Abdur-Rahman b. El-Kasim, (umro u Egiptu 191. god. po 2. h.), Ešheb b. Abdul Aziz El-Kisi, (150-204)...

Najpoznatiji koji je djelovao u Španiji je:

1. Jahja b. Jahja b. Kesir el-Lejsi, (umro 234. god. po h.)

U sjevernoj Africi javljaju se:

1. Esed b. El-Furat b. Sinan Et-Tunisi, (145-213. god. po h.)
2. Sahnun Abdus-Selam b. Se'id Et-Tenuhi, (umro 240.god. po h.)

MEZHEB IMAMA ŠAFIJE

Ebu Abdullah Muhammed Bin Idris eš-Šafi'i, rođen je u Gazzi 150., a umro u Egiptu 204. hidzretske god. Sa Božijim Poslanikom je krvno vezan preko plemena Abdu-l-Menaf. Mlad je naučio Kur'an napamet, arapski jezik i poeziju. Njegov učitelj, Muslim Bin Halid ez-Zendzi koji je bio mekanski muftija, dozvolio je mladom eš-Šafiju da izdaje samostalno pravna rješenja sa navršenih samo 15 god. Naučio je kod Malika *Muvetta'* napamet, a od Sufjana b. Ujejne je učio hadis. Neko vrijeme je učio i preed Muhammedom eš-Šejbanijem. Šafijski meheb je najviše raširen u Egiptu, a onda u Iraku i Šamu, pa zatim u Horasanu Jemenu, Hidzazu, Persiji i zemljama na Indijskom potkontinentu. Putem trgovaca mezheb se proširio na Indoneziju i Maleziju, gdje je postao zvanični mezheb.

Metodologija imama Šafije

1. Kur'an
2. sunnet,
3. koncenzus mišljenja (el-idzma' i analogija).

Šafija ne prihvata ostale fkske izvore koje uvažavaju neki imami. On

smatra, ako je hadis pouzdan, da mu se ništa ne može usprotiviti i zato kaže: Ako je hadis sahih, onda je to moj mezheb.

Sistematizacija: imami Šafijinog naučnog nasljeđa

Hudzdze, El-Umm i Er-Risale

Djelo *Hudzdze* je poznato djelo Imama Šafije, u kom se nalazi njegov stari mezheb.

Djelo *El-Umm* je fikhsko djelo izvanrednog stila u kojem autor navodi svoje mišljenje, a zatim navodi argumentaciju kojom potkrepljuje svoje mišljenje. Također, autor navodii mišljenja drugih alima, kritički im suprostavljajući svoju argumentaciju.

Djelo *Risala* je prvo usulsko djelo u islamskom pravu. U ovom djelu Imami Šafija raspravlja o svim usulskim pitanjima.

Učenici imama Šafije

1. Jusuf b. Jahja El-Bujejti, (umro231. god. po h.)
2. Ebu Ibrahim Ismail b. Jahja El-Muzeni, (umro 264. god. po h.)
3. Er-Rebia b. Sulejman b. Abdul-Džebbar El-Muradi, (umro 270. god. po h.)

MEZHEB IMAMA AHMEDA B. HANBELA

Utemeljitelj ovog mezheba je Ahmed b. Hanbel, koji je rođen 164. god. po hidzri u Bagdadu. Od Šafije je učio Fikh, a Šafija od njega hadis. Pred njim su učili Buharija, Muslim i Ebu Davud. Hanbelijski mezheb se daleko manje širi od predhodna tri mezheba. Danas je raširen na Arabijskom poluostrvu, djelovima Sirije, Jordana i Egipta. U ostalim islamskim zemljama vrlo je malo prisutan.

Metodologija imami Ahmeda b. Hanbela

- 1.Kur'an i sunnet
- 2.praksa ashaba
- 3.izborna mišljenje ashaba
4. hadis-mursel i hadis-daif
- 5.kijas

Izbjegavao je davati rješenja za predpostavljanje situacije

Sistematizacija: imami Ahmedovog znanstvenog blaga

Njegovo djelo *Musned* sa blizu 40.000 hadisa, jedno je od najznačajnijih i najkorisnijih hadiskih djela. Ovaj broj hadisa imam Ahmed je izabrao iz ogromnog broja hadisa koje je znao i kojima je raspolagao.⁶

Učenici imama Ahmeda b. Hambela

Njegovi najpoznatiji učenici su:

1. Salih b. Ahmed b. Hambel, (umro 266. god. po h.)
2. Abdullah b. Ahmed b. Hambel, (8213-290)
3. Ahmed b. Muhammed b. El-Hadždžadž b. El-Mervezi, (umro 274. god. po h.)
4. Ahmed b. Muhammed b. Harun Ebu Bekr El-Hallal, (umro 311. god. po h.)
5. Ebul-Kasim El-Hireki El-Bagdadi, (umro 334. god. po h.)

Pored spomenutih postojali su i drugi mezhebi koji su određeno vrijeme egzistirali, imali svoje sledbenike, međutim uslijed djelovanja različitih faktora oni su nestali riječ je o: zahirijskom, evzaijskom, sevrijskom i taberijskom.

IŠČEZLE ŠKOLE EHLUS-SUNNETA

Pored spomenutih postojali su i drugi mezhebi koji su određeno vrijeme egzistirali, imali svoje sledbenike, međutim uslijed djelovanja različitih faktora oni su nestali riječ je o: zahirijskom, evzaijskom, sevrijskom i taberijskom.

1. Zahirijska pravna škola

Utemeljitelj ove pravne škole je bio Davud b. Ali el-Isfahani, poznatiji kao Ebu-Sulejman ez-Zahiri. Rođen u Kufi 202. god., po hidžri, a umro u Bagdadu 270. god., po hidžri. Najvažnija obilježja ovog mezheba su: svođenje izvora saznanja prava na obavezne tekstove (Kur'an i Sunnet), idžma ashaba, odbacuje kijas i taklid. Zahirijski mezheb je bio rasprostranjen u Španiji u III i IV stoljeću, da bi u VII potpuno nestao. Imam Zahiri je poznat po tome što se u tumačenju slova Kur'ana i hadisa strogo pridržavao jezičke forme značenja.

2. Evzaijska pravna škola

Utemeljitelj ove pravne škole je bio Abdur-Rahman b. Amer el-Evza'i koji je rođen u Libanu 88. god. po h., a umro je 157. god. po h. u okolini Bejruta. El Evza'i predstavlja staru sirijsku školu prava. Njegovo pravno tumačenje karakteriše u najvećoj mjeri oslanjanje na živu tradiciju pod čime on podrazumjeva neprekinutu praksu muslimana od vremena Muhammeda, s. a. w.

6 Kurdić, Šefik, *Ebu Hanife u Hanefijskom mezhebu*, str. 124.

s., i prvih generacija. Ovaj mezheb je preovladavao na Magribu i u Španiji. Sve dok nije zamjenjen malikijskim iza polovine III vijeka po h. Krajem IV vijeka izgubio je masovnost u Siriji, te od tada njegovo učenje nema praktični značaj.

3. Ebu Abdullah Sufjan es-Sevri

On je utemeljitelj ove pravne škole. Rođen je 97. god. po h. U Kufi gdje je i umro 161. god. po h. Zauzimao je stavove slične Ebu Hanifi, razlikujući se od njega u pogledu prihvatanja kijasa i istihsana. Njegova škola je nastala krajem II i početkom III vijeka po h. širenjem hanefijskog mezheba.

4. Taberijska pravna škola

Utemeljitelj ove pravne škole je Ebu-Džafer Muhammed b. Dzerir et-Taberi. Rođen je u taberistanu 224. god. po h. Stekao je visoko obrazovanje na polju islamskih nauka, istorije i sl. Nakon svestranog upoznavanja sa različitim sistemima tumačenja Šerijata razvio je sopstvenu metodologiju. U svoje vrijeme taberijski mezheb je bio jedan od najutjecajnijih mezheba u abasijskoj državi. Iščežao je polovinom V vijeka po h. Taberi je poznatiji kao mufesir i historičar, nego kao pravnik.⁷

KADA POČINJE RAZILAŽENJE?

Razilaženje je počelo još od vremena Poslanika, a.s. Navode se mnogobrojne vjerodostojne predaje u kojima se opisuje da su ashabi imali različita mišljenja i zauzimali različite stavove u vezi s istim pitanjima, što Poslanik, a.s., kada bi saznao za to ne bi osuđivao. ⁸ Božiji Poslanik, s.a.w.s., bio je svjestan i činjenice da će jednog dana ashabi ostati bez njega i ponijeti teret zajednice, gdje će se neminovno susresti sa situacijama koje će morati sami riješiti i tako da ih je u tom pogledu nastojao odgajat:

RJEŠAVANJE PITANJA OD STRANE ASHABA U PRISUSTVU RESULLAHA, A.S.

Jedan od mnogobrojnih primjera je slučaj koji se prenosi od Ahmed od Abdullaha ibn Amra ibn Asa da je rekao: «Došli su kod Poslanika, salallahu alejhi ve selem, dva čovjeka da im presudi, pa je Božiji Poslanik, s.a.w.s., rekao Amru: «Presudi između njih o Amre» imam, pa je Amr rekao: «O, Allahov Poslaniče, ti si preći da to uradiš nego ja», pa je rekao: «svakako», pa je Amr upitao: «Ako presudim između njih šta me sleduje?», pa je Poslanik, salallahu alejhi ve selem rekao: «Ako presудиš pa pogodiš imaćeš deset dobrih djela, ako idžtihadiš pa ne pogodiš, imaćeš jedno dobro.»

⁷ Sušić, Mustafa, *Usulu-l-fikh*, Sarajevo, 1996, str. 25.

⁸ Dr.Sulejman Topoljak, *Fihhska razilaženja, neminovnost ili opasnost*, Takvim, 2007. str.103.

RJEŠAVANJE PITANJA OD STRANE ASHABA VAN PRISUSTVA RESULULLAHA, A.S.

Ashabi su činili idžtihad po pitanju razumijevanja riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Neka niko od vas ne klanja ikindiju sve dok ne stignete kod Benu Kurejze." To ih je dovelo do dva različita stava, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije ukorio nijednu skupinu. Ovaj slučaj je dokaz da je nemoguće iskorijeniti razilaženje u pitanjima koja se tiču ograna vjere, a koji se temelje na relativnim dokazima. Pokušaj iskorjenjivanja tog razilaženja predstavlja suprotstavljanje Božijoj mudrosti u propisivanju. Pored toga, to je suludo, jer kako možemo očekivati okončanje razilaženja u stvarima koje se temelje na relativnim dokazima koji se mogu shvatiti na različite načine? Da je to moguće u nekom vremenu, bilo bi najpreče da se dogodi u vremenu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jer ashabi su najpreči da se ne razilaze ni u čemu.

Okončana je Bitka na Hendeku i pošto je ispratio poraženi mušrički savez, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vratio se svojoj kući. Odložio je oružje, raspremio se i okupao. U tom mu je došao Džibril, alejhis-selam, i kazao: "Vidim da ste odložili svoje oružje, ali mi (meleki) svoje oružje još nismo odložili! Ustani i pođi tamo!" – pokazao mu je u pravcu naselja Benu Kurejze. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, skočio je i izašao. Naredio je ashabima da krenu u pohod na Benu Kurejzu izričito naređujući: "Neka niko od vas ne klanja ikindiju sve dok ne stignete kod Benu Kurejze." Zastavu je predao Aliji, radijallahu anhu, i naredio mu da pođe ka odredištu, da bi nedugo nakon toga i sam krenuo za njim. Ashabi su se latili oružja i žurno krenuli prema naselju plemena Benu Kurejza. Neki od njih, vidjevši da će stići tek nakon zalaska sunca, klanjali su ikindiju vjerujući i nadajući se nagradi od Allaha, dželešanuhu, za svoj postupak, jer su smatrali da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, samo htio da im ukaže kako se od njih traži da što prije stignu do naselja Benu Kurejza, a ne doslovno da ne klanjaju ikindiju. Druga skupina je, vjerujući i nadajući se Allahovoj, džellešanuhu, nagradi za svoj postupak, odlučila da se dosljedno drži naredbe Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jer je izričito naznačio da niko ne klanja ikindiju sve dok ne stigne do njihovog naselja, stoga su je klanjali tek po dolasku na odredište, u akšamsko vrijeme. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nikoga od njih nije ukorio. (dr. Ibrahim el-Ali, *Sahihus-siretin-nebevije*)⁹

RAZLOZI ŠIRENJA MEZHEBA

1. Fleksibilnost rješenja pojedinih mezheba. Iako se često ovaj razlog zaboravlja historijska je činjenica da su neki mezhebi nestali zbog krutosti svojih rješenja i nemogućnosti da prate društvene promjene.
2. Povezivanje pojedinih mezheba s državnom vlašću. Ovaj faktor je uočio još i Ibn Haldun i on je, bez sumnje, bio veoma djelotvoran u historiji.

⁹ časopis, Al -Asr, pripremio: Abdullah Nasup, br, 58.

Poznati slučajevi državnih mezheba su hanefijski u vrijeme Abasija i Turaka Osmanlija, šafijski u vrijeme dinastije Ejjubija u Egiptu, malikijski u vrijeme Emevija u Španiji.

3. Sličnost geografsko-klimatskih i društvenih uslova područja na kome je jedan mezheb nastao sa područja na kome se širi. Geografska povezanost i blizina prorodno su doveli do širenja one pravne škole koja se nalazila na pravcu kretanja određenih naroda. Malikijski mezheb se, tako, raširio u Africi, jer su haridžije iz tih krajeva putovali područjem na kojem je taj mezheb bio raširen.

4. Prihvatanje određenog mezheba kao oznake razlikovanja. U vrijeme kada se državna vlast povezivala sa određenim mezhebima prihvatanje nevladajućeg mezheba imalo je funkciju oznake razlikovanja. Emevije su se s malikijskim mezhebom kao zvaničnim u Španiji razlikovale od svojih rivala Abasija u Bagdadu, koji su štitili hanefijski. Istoričari navode da su u Berberi u Sjevernoj Africi prihvatili malikijski mezheb da bi očuvali svoj identitet.¹⁰

¹⁰ Krčić, Fikret, *Istorija šerijatskog prava*, Sarajevo, 1997. Str. 76.